

ADVIES 16-2011

Betreft: evaluatie van drie sectorale bemonsteringsplannen aangaande diervoeders (dossier Sci Com 2011/17).

Advies goedgekeurd door het Wetenschappelijk Comité op 18 november 2011.

Samenvatting

Het Wetenschappelijk Comité heeft drie sectorale bemonsteringsplannen aangaande diervoeders geëvalueerd en formuleert verschillende opmerkingen.

Summary

Advice 16-2011 of the Scientific Committee of the FASFC on the assessment of three sectorial sampling plans concerning feed

The Scientific Committee has assessed three sectorial sampling plans on animal feed production and makes several remarks.

Sleutelwoorden

Plan – sectoraal – bemonstering – diervoeders – evaluatie

1. Referentietermen

1.1. Doel

Dit dossier heeft als doel de sectorale bemonsteringsplannen te evalueren die zijn opgesteld door drie beroepsverenigingen uit de sector diervoeding, zijnde:

- de Beroepsvereniging van de Mengvoederfabrikanten (BEMEFA);
- de Beroepsvereniging van de Handelaars in Graangewassen en andere Landbouwproducten (Synagra);
- de Koninklijke Vereniging van de Belgische Maalders (KVBM).

Er werd aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd een advies te formuleren over de risico-evaluaties, die door de drie beroepsverenigingen zijn uitgevoerd, en in het bijzonder inzake:

- de relevantie van de keuze van de weerhouden combinaties « matrix/gevaar »;
- de karakterisering van de risico's (identificatie van de aandachtspunten (PA) en de kritische controlepunten (CCP)) voor de verschillende weerhouden combinaties « matrix/gevaar »;
- de relevantie van het aantal analyses en de bemonsteringsniveaus (plaats) (=complementariteit van de plannen).

1.2. Wettelijke context

Koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende autocontrole, meldingsplicht en traceerbaarheid in de voedselketen.

Overwegende de besprekingen tijdens de werkgroepvergadering van 9 september 2011 en tijdens de plenaire zitting van 18 november 2011,

geeft het Wetenschappelijk Comité het volgende advies:

2. Inleiding

De methodologie die is toegepast om de sectorale bemonsteringsplannen op te stellen, wordt respectievelijk in de volgende autocontroleguides omschreven:

- Autocontrolegids voor dierenvoeders (G-001);
- Autocontrolegids voor de handel in granen en agrotoelevering (G-038);
- Autocontrolegids voor de maalderij (G-020).

Deze guides werden aan een afzonderlijke evaluatie van het Wetenschappelijk Comité onderworpen in het kader van de evaluatie van de guides.

Aan de hand van deze guides hebben de drie verenigingen hun sectoraal bemonsteringsplan opgesteld op basis van een eigen gevarenanalyse. Deze plannen voorzien bemonsteringen op één of meerdere niveaus (plaatsen):

- Levering van grondstoffen (niveau 1);
- Ontvangst van grondstoffen (niveau 2);
- Levering van samengestelde voeders (niveau 3).

De gevarenanalyses worden op basis van de bemonsteringsplannen regelmatig binnen elke beroepsvereniging herzien. Deze waren niet uitvoerig in de autocontroleguides opgenomen en werden bijgevolg niet beoordeeld door het Wetenschappelijk Comité tijdens de evaluatie van deze guides. Het is derhalve het doel van dit dossier.

Het effect van de sectorale bemonsteringsplannen op de autocontrole binnen de bedrijven is aanzienlijk aangezien de operatoren met deze sectorale plannen kunnen instemmen om hun autocontrolesysteem te laten nakijken.

Anderzijds kan het analyseprogramma van het FAVV ook aangepast worden, en dit onder bepaalde voorwaarden, meer bepaald die van de voorafgaande evaluatie van het sectoraal bemonsteringsplan door het Wetenschappelijk Comité, door rekening te houden met de autocontrole op sectoraal niveau (zie procedure PCCB/78/2009).

3. Advies

In zijn sectorale gevarenanalyse maakt BEMEFA bij de beoordeling van het gevaar dat te maken heeft met de eventuele aanwezigheid van mycotoxinen een onderscheid tussen "Aflatoxine" en "Andere mycotoxinen". Het is noodzakelijk om in de rubriek "Andere mycotoxinen" de verschillende mycotoxinen apart te behandelen en niet als één groep aangezien ze niet allemaal dezelfde toxiciteit (ernst), noch dezelfde kans van voorkomen hebben. Daarnaast is het eveneens nodig zowel de wettelijke mycotoxinen als de nieuwe mycotoxinen (d.w.z. waarvan de controle aangeraden wordt door de Europese Commissie) op te sommen. Deze aanbevelingen zijn van toepassing op alle matrices (= grondstoffen).

BEMEFA beoordeelde de ernst van het gevaar « Schimmels en gisten » als « zwak », dit in tegenstelling tot « gemiddeld » vroeger. Deze wijziging heeft tot gevolg dat dit gevaar niet meer beschouwd wordt als een aandachtspunt (PA) voor de verschillende matrices, met uitzondering van de matrix 'vochtige maïskorrel' waar het gevaar overgaat van een kritisch controlepunt (CCP) naar een PA. Het Wetenschappelijk Comité kan hiermee niet akkoord gaan. Volgens de aanbevelingen van het Wetenschappelijk Comité in zijn advies 21-2010, zou de toegekende score van « ernst » voor dit gevaar minstens « gemiddeld » dienen te zijn. Deze score weerspiegelt niet de belangrijkheid van de directe gevolgen (=ernst) op het gevaar voor de gezondheid van de dieren of voor de volksgezondheid, maar wel de belangrijkheid van deze parameter op de beheersing van het voedselveiligheidssysteem (=schimmels en gisten fungeren als een belangrijke indicator voor de voedselveiligheid). Het Wetenschappelijk Comité vindt dat het gevaar minstens als een PA beschouwd zou dienen te worden, ongeacht de matrix, gezien deze parameter een indicator is van de eventuele aanwezigheid van mycotoxinen. Als er bijvoorbeeld schimmels gedetecteerd worden, is het noodzakelijk verdere analyses uit te voeren om de mogelijk aanwezige mycotoxinen te detecteren.

Wat de analyse van pesticidenresiduen betreft is het Wetenschappelijk Comité van mening dat de aanpak meer gericht dient te zijn, eerder dan generisch, om eventuele residuen van gebruikte pesticiden, zowel op het veld als na het oogsten, aan te tonen en dit in functie van de matrix. Bijvoorbeeld, voor wat pulp van citrusvruchten betreft voor dewelke BEMEFA terecht het gevaar « pesticidenresiduen » als een PA evalueert, zou het noodzakelijk zijn om de vereiste aandacht te richten op de analyse van residuen van pesticiden, gebruikt na het oogsten.

Ook voor de zware metalen (As, Cd, Hg, Pb, F) voorziet BEMEFA analyses: voor voormengsels op niveau 1, voor vismeel, macromineralen, voedingssupplementen, pulp van bieten en voormengsels op niveau 2 en voor de minerale voedingsmiddelen op niveau 3. Dit komt overeen met 204 analyses per jaar. Het Wetenschappelijk Comité vindt dat andere matrices, zoals granen en, in het bijzonder spelt en rijst, ook geanalyseerd dienen te worden op de aanwezigheid van zware metalen. Daarenboven zou de rubriek "Zware metalen" onderverdeeld dienen te worden om de individuele evaluatie van de risico's die per combinatie van een gegeven matrix en een gegeven zwaar metaal bestaan, mogelijk te maken.

De rubriek « Botanische onzuiverheden » zou in drie delen opgedeeld dienen te worden: de toxische onzuiverheden voor de dieren, de onzuiverheden die een risico vormen voor de

gezondheid van planten (bv. zaden van vijandige soorten) en de andere “fysieke” onzuiverheden.

Het gevaar op aanwezigheid van *Salmonella* is volgens BEMEFA relevant voor tarwe en triticaal, maar niet voor haver en gerst. De reden voor dit verschil zou aangetoond dienen te worden. Het is eveneens opportuun de aanwezigheid van *Salmonella* te onderzoeken in alle matrices van dierlijke herkomst (met inbegrip van de melkproducten en de dierlijke vetten), wat momenteel niet is voorzien. Daarenboven zouden de stoffilters in diervoederbedrijven onderzocht dienen te worden op *Salmonella* om zo een eventuele besmetting van de productieomgeving bij de operatoren op te sporen. Bovendien zou ook het gevaar « Enterobacteriën » voor alle dierlijke matrices als een PA geëvalueerd dienen te worden en in overeenstemming geanalyseerd, aangezien deze parameter een goede indicator is voor de aanwezigheid van *Salmonella*.

Insecten worden door BEMEFA weerhouden als pertinent gevaar voor enkele matrices zoals tarwe en triticaal, maar niet voor andere zoals haver en gerst. Het is niet duidelijk wat de argumentatie hiervoor is.

Aan sommige combinaties gevaar/matrix kent BEMEFA de score ‘CCP1/PA2’ toe. Dit betekent dat de desbetreffende combinatie gevaar/matrix beschouwd wordt als een CCP op niveau 1 of als een PA op niveau 2. Het Wetenschappelijk Comité kan hier niet mee instemmen. Het besluit van de risicoanalyse zou identiek dienen te zijn, los van het niveau waarop men zich bevindt. Daarenboven blijkt dat in deze gevallen nooit sprake is van niveau 3, wat aantoont dat het sectorale bemonsteringsplan vooral gericht is op de conformiteitscontrole van de grondstoffen en niet van de afgewerkte producten (zie ook opmerking hieronder).

Voor de verschillende granen zou BEMEFA eveneens de mogelijkheid dienen te bekijken om residuen van groeiregulatoren op te sporen onder de rubriek « Residuen van pesticiden », dit naast de residuen van insecticiden en fungiciden.

Op het gebied van detectie van GGO's zou BEMEFA een onderscheid dienen te maken tussen GGO's die toegelaten zijn in de EU en GGO's die verboden zijn. Bij deze tweede categorie zouden vooral de geïmporteerde producten (= van buiten de EU) geïmporteerd dienen te worden. Daarenboven voorziet het sectoraal bemonsteringsplan, ondanks het feit dat GGO's als CCP of PA beschouwd worden in sommige matrices, momenteel blijkbaar geen enkele analyse. Er wordt echter wel gerefereerd naar een GGO-protocol. De details van dit protocol zouden gepreciseerd dienen te worden.

Het sectoraal bemonsteringsplan dient eveneens aandacht te hebben voor het gevaar voor de gezondheid van planten dat mogelijk gelinkt is aan bepaalde producten. De ingevoerde maïs van buiten de EU zou bijvoorbeeld besmet of geïnfecteerd kunnen zijn door schadelijke insecten of door plantkundige onzuiverheden die een bedreiging zouden kunnen betekenen voor de maïscultuur in België.

Er valt op te merken dat de detectie van insecten in het kader van het sectoraal bemonsteringsplan van BEMEFA kan dienen als indicator ofwel voor de aanwezigheid van mycotoxinen tengevolge van beschadiging van graan door die insecten, ofwel voor de aanwezigheid van residuen van insecticiden gebruikt om die insecten uit te roeien. Het Wetenschappelijk Comité raadt daarom vanaf heden aan « mycotoxineanalyses » (bv.: ochratoxine) en “residuanalyses van insecticiden” uit te voeren indien er insecten gedetecteerd worden.

Voor alle bijproducten, verkregen uit natte vermalen van granen alsook voor de pulp van bieten en cichorei, had het Wetenschappelijk Comité graag de reden gekend waarom *Salmonella* en enterobacteriën niet geanalyseerd worden in het kader van het sectoraal bemonsteringsplan van BEMEFA. Enterobacteriën zijn een goede indicator voor de mogelijke aanwezigheid van *Salmonella*. Deze indicator zou vanaf heden minstens als een PA geëvalueerd dienen te worden.

BEMEFA zou het gevaar verbonden aan de eventuele aanwezigheid van blauwzuur minstens dienen te bekijken en/of evalueren als een PA voor sorghum en maniok, op dezelfde manier zoals dit reeds voor vlas het geval is. De ernst van het gevaar « blauwzuur » zou als « groot » geclassificeerd dienen te worden.

Voor aardappelproducten, meer bepaald pulp, beschouwt BEMEFA geen enkel gevaar als pertinent en voorziet dus geen enkele analyse voor deze matrix. Het Wetenschappelijk Comité is echter van mening dat zware metalen, residuen van pesticiden (bv.: CIPC) alsook dioxines als een PA beschouwd dienen te worden en er dus overeenkomstig controles gepland dienen te worden.

BEMEFA evalueert het gevaar op « residuen van pesticiden » momenteel niet als een PA voor de verschillende oliehoudende planten (soja, koolzaad, vlas, zonnebloem) en de hieruit afgeleide koeken (waaronder stro van vlas en sojavliezen). Deze parameter wordt derhalve niet geanalyseerd in het kader van het sectoraal plan voor de verscheidene matrices. Het Wetenschappelijk Comité vindt dat dit nochtans wel het geval zou dienen te zijn.

Zoals hierboven aangegeven zou BEMEFA de gevaren « *Salmonella* » en « Enterobacteriën », maar ook « Aflatoxine M1 », « Zware metalen » en « Melamine » als PA dienen te evalueren voor gedenatureerde magere melkpoeder (met toevoeging van gras- of vismeel) en de andere melkproducten. Daarenboven zou het ook wenselijk zijn om aan de gevaren «Dioxines» en «PCB» voor gedenatureerde magere melkpoeder door toevoeging van grasmeel alsook voor de melkproducten minstens een PA toe te kennen.

Bij de dierlijke vetten dient de mogelijkheid van het voorkomen van het gevaar « Dioxine » als « gemiddeld » geëvalueerd te worden door BEMEFA, net zoals het gevaar « PCB ». Dit betekent dat deze combinatie matrix/gevaar als een CCP beschouwd dient te worden.

Momenteel wordt het gevaar « Andere chemische vervuilingen », waaronder de eventuele aanwezigheid van polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK), niet geëvalueerd als een PA voor koolzaad- en sojaolie maar wel voor palmolie (ruw of geraffineerd) en voor geraffineerde zonnebloemolie. De combinatie van dit gevaar en kopraolie (ruw of geraffineerd) of de ruwe zonnebloemolie wordt daarentegen geëvalueerd als een CCP op niveau 1. De reden van deze verschillende evaluaties zou nader toegelicht dienen te worden. Het Wetenschappelijk Comité denkt dat de combinatie van PAK en koolzaad- of sojaolie minstens geëvalueerd zou dienen te worden als een PA.

Wat de matrix « Koekjesmeel, Broodmeel, Deeg en Chocolade, mix » betreft, zou BEMEFA de gevaren « Enterobacteriën » en « Mycotoxinen » als PA dienen te evalueren.

Voor alle bijproducten van de productie van biodiesel en bio-ethanol is het noodzakelijk de gevaren « Mycotoxinen », « Zware metalen », « Enterobacteriën », « Pesticiden » en « Residuen van antibiotica » als PA te evalueren en bijgevolg ook in overeenstemming analyses te voorzien voor deze parameters. Daarenboven is het ook wenselijk de reden te preciseren waarom bacteriën van het type *Campylobacter* in vinasse als relevant gevaar beschouwd worden.

Wat de samengestelde voeders voor varkens en gevogelte betreft, dient het gevaar gelinkt aan de eventuele aanwezigheid van *Salmonella*, geëvalueerd te worden als een PA en er zouden dus in overeenstemming analyses voorzien dienen te worden voor deze parameter.

Het Wetenschappelijk Comité stelt vast dat BEMEFA jaarlijks slechts zo'n 328 analyses voorziet voor de samengestelde voeders (= niveau 3), waarvan 149 voor het opsporen van *Salmonella* en mycotoxinen en 30 voor het opsporen van zware metalen (As, Cd, Hg, Pb). Daarbij komen nog 149 analyses voor het opsporen van residuen van coccidiostatica bij de producenten van samengestelde voeders die dit gebruiken, wat neerkomt op een totaal van 477 analyses per jaar. Dit cijfer dient vergeleken te worden met de 1489 analyses per jaar op de ontvangen grondstoffen (= niveau 2). Dit lage bemonsteringsaantal op het gebied van afgewerkte producten (samengestelde voeders = niveau 3) kan niet gerechtvaardigd worden. Dit bemonsteringsaantal dient bepaald te worden in functie van het risico zoals bij de andere

niveaus en niet naargelang de bestemming van de eindproducten, noch in functie van het feit of er reeds voorafgaand aan de productieketen een sectorale bemonstering bestaat. Een CCP of een PA van de grondstof zou dienen te leiden tot eenzelfde CCP- of PA-identificatie van de afgewerkte producten als die van deze grondstof gemaakt zijn. De te voorziene analyses zouden bijgevolg deze zelfde logica dienen te volgen (bv. het is niet pertinent om geen analyses "Dioxines" te voorzien op de samengestelde voeders).

De sectorale bemonsteringsplannen van Synagra en KVBM dienen aangepast te worden in functie van de geformuleerde aanbevelingen bij het sectorale bemonsteringsplan van BEMEFA aangezien de plannen van deze eerste twee organisaties zich baseren op dit laatste.

Bij de analyse van mycotoxinen, herinnert het Wetenschappelijk Comité aan het belang om gebruik te maken van voldoende gevoelige methoden en rekening te houden met i) de risicovolle combinaties "mycotoxine-matrix" en ii) de bestemming van de geanalyseerde loten (diervoeding, humane voeding of babyvoeding). Daarom zouden de analytische methoden die door BEMEFA (diervoeding) gebruikt worden gevoeliger dienen te zijn voor detectie van HT-2 toxine en zearalenone. Daarnaast, zouden methodes met lagere detectielimieten voor alle mycotoxinen dienen gebruikt te worden in het kader van de sectorale bemonsteringsplannen van Synagra en van KVBM voor de loten die voor menselijke consumptie bestemd zijn.

Inzake het sectoraal bemonsteringsplan van de maalterijen (KVBM), is het wenselijk hier nog de opkomende mycotoxinen aan toe te voegen. Het mogelijk opduiken van de gevaren « Ochratoxine A », « T-2 Toxine » en « HT-2 Toxine » zou minstens als « gemiddeld » geëvalueerd dienen te worden, of het nu gaat om food of feed, en of het om graan, meel of de bijproducten gaat. De ernst van het gevaar 'Fumonisines (FUM) B1, B2' zou als « groot » geëvalueerd dienen te worden, of het nu gaat om food of feed, en of het om graan, meel of de bijproducten gaat.

Bij de grondstoffen voor dierenvoeders zou KVBM het gevaar « Mycotoxinen » dienen onder te verdelen om zo de verschillende mycotoxinen individueel te behandelen aangezien zij niet steeds over dezelfde toxiciteit (=ernst) beschikken, noch over een identieke verschijningskans.

KVBM heeft de ernst van cadmium en lood geëvalueerd als « gemiddeld » bij de grondstoffen van de diervoeders, terwijl ze als « groot » geëvalueerd wordt bij food. Het Wetenschappelijk Comité is van oordeel dat er geen verschil mag zijn en dat de ernst van deze gevaren vanaf heden ook bij feed als « groot » dient geëvalueerd te worden.

4. Conclusies

Het Wetenschappelijk Comité uit meerdere opmerkingen inzake de sectorale bemonsteringsplannen, opgesteld door de Beroepsvereniging van de Mengvoederfabrikanten (BEMEFA), de Beroepsvereniging van de Handelaars in Graangewassen en andere Landbouwproducten (Synagra) en de Koninklijke Vereniging van de Belgische Maalders (KVBM). Dit betreft specifiek het feit dat BEMEFA minder controles voorziet op de afgewerkte producten dan op de grondstoffen. Deze verschillende opmerkingen worden in het advies gedetailleerd.

Voor het Wetenschappelijk Comité,
De Voorzitter

Prof. Dr. Ir. André Huyghebaert
Brussel, op 05/12/2011

Referenties

FAVV, 2010. Advies 21-2010 van het Wetenschappelijk Comité van 24 juni 2010. Optimalisatie van het FAVV analyseprogramma: scores voor de belangrijkheid van microbiologische kwaliteits- en hygiëne-indicatoren voor de beheersing van voedselveiligheidssystemen (dossier SciCom 2010/17 : eigen initiatief dossier). Beschikbaar op : http://www.favv.be/wetenschappelijkcomite/adviezen/documents/ADVIES21-2010_NL_DOSSIER2010-17.pdf.

FAVV, 2011. Methodologie voor het opstellen van het programma van de officiële controles van het FAVV analyses en inspectie. 2009/78/PCCB (versie 2).

Leden van het Wetenschappelijk Comité

Het Wetenschappelijk Comité is samengesteld uit de volgende leden :

D. Berkvens, C. Bragard, E. Daeseleire, P. Delahaut, K. Dewettinck, J. Dewulf, L. De Zutter, K. Dierick, L. Herman, A. Huyghebaert, H. Imberechts, G. Maghuin-Rogister, L. Pussemier, K. Raes*, C. Saegerman, B. Schiffers, M.-L. Scippo*, W. Stevens*, E. Thiry, T. van den Berg, M. Uyttendaele, C. Van Peteghem

*Uitgenodigde experten.

Dankbetuiging

Het Wetenschappelijk Comité dankt de Stafdirectie voor risicobeoordeling en de leden van de werkgroep voor de voorbereiding van het ontwerp advies. De werkgroep was samengesteld uit:

Leden van het Wetenschappelijk Comité	L. Pussemier (verslaggever), D. Berkvens, E. Daeseleire, J. Dewulf, L. Herman, H. Imberechts, K. Raes*
Externe experten	-

Wettelijk kader van het advies

Wet van 4 februari 2000 houdende oprichting van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, inzonderheid artikel 8;

Koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen;

Huishoudelijk reglement, bedoeld in artikel 3 van het koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, goedgekeurd door de Minister op 9 juni 2011.

Disclaimer

Het Wetenschappelijk Comité behoudt zich, te allen tijde, het recht voor dit advies te wijzigen indien nieuwe informatie en gegevens ter beschikking komen na de publicatie van deze versie.